

Svensk neutralitet

Sveriges säkerhetspolitiska läge har förändrats de senaste åren. Ett viktigt inslag i denna förändring är att den är uppenbar, för oss och för andra. Tystlåtenhet vad gäller den säkerhetspolitiska debatten, liksom underlåtenhet att agera i enlighet med vad det förändrade säkerhetspolitiska läget kräver, kan därför få sin särskilda tolkning. Det kan gälla både inom Sverige, där det finns en risk att det kan upplevas som "syndigt" i sig att föra säkerhetspolitisk debatt, dels i omvärlden där det kan framstå som att vi inte är särskilt angelägna att möta en förändrad säkerhetspolitisk bild.

Enighet vad gäller neutralitetspolitikens grunder och syften finns. Denna enighet är givetvis av stort värde. För andra länder framstår det därmed som trovärdigt att den svenska neutralitetspolitiken inte är beroende av valutgångar vart tredje år. Eftersom de säkerhetspolitiska tidsperspektiven är betydligt längre än de svenska valperioderna är en sådan enighet faktiskt en förutsättning för att neutralitetspolitiken skall vara trovärdig. Enigheten vad gäller alliansfriheten som sådan är därför av ett stort värde.

Detta får inte leda till att någon kan kräva att vi i Sverige skall vara eniga om hur säkerhets- och utrikespolitiken bäst skall utföras för att uppfylla vad neutralitetspolitiken kräver. Snarare skulle det drabba neutralitetspolitikens trovärdighet om tystlåtenhet leder oss till en strutsmentalitet i säkerhetspolitiska frågor. Och ingenting kan enklare skada neutralitetspolitikens trovärdighet än om kritik mot den förda utrikespolitiken av ett regeringsparti framställs som attacker mot neutralitetspolitiken. Då framställs

ju faktiskt den svenska neutralitetspolitiken som avhängig kommande valresultat.

Den säkerhets- och utrikespolitiska debatt som vi sett växa fram under de senaste åren i Sverige är en konsekvens av två skeenden.

Dels har norra Europa kommit att bli ett allt viktigare område, framför allt för Sovjetunionen. Därav frekvensen av ubåtskränkningar. Denna förändring torde vara uppenbar för de flesta säkerhetspolitiska bedömare, undantaget torde vara Sveriges utrikesminister.

Dels har den svenska socialdemokratin – i likhet med sina västeuropeiska motsvarigheter – under påverkan av fredsrörelsen och den egna ambitionen att som socialdemokrati spela en internationell roll fått en förändrad syn på vad svensk neutralitetspolitik kräver. Denna förändring präglas också av att Olof Palme kombinerar rollen som statsminister med ambitionen att som person spela en internationell roll.

Den utveckling, som har präglat svensk och västeuropeisk socialdemokrati under 70-talet och till nu, har baserats på en vilja att ta avstånd lika mycket från såväl det kapitalistiska systemet som det kommunistiska. Den europeiska socialdemokratin vill vara den tredje vägen, fristående från de ideologiska, kulturella och säkerhetspolitiska bindningar som kommit att dominera det internationella skeendet sedan andra världskrigets slut.

Den roll som socialdemokratin vill spela internationellt ställer krav på en distans, inte bara till militära allianser, utan också till de samhällssystem som öst respektive väst kommit att symboli-

sera. Om kommunismen i öst som ekonomiskt system är lika förkastlig som kapitalismen, så ser man också öst och väst som lika hotfulla mot freden. Och socialdemokratin skall helst vara försonings brygga mellan dessa två block. För Olof Palme som person har den rollen varit särskilt attraktiv. Som politiker i ett litet land ges rentav ingen annan möjlighet att vinna internationell storhet.

Denna ideologiska grund har givetvis präglat den utrikespolitik som socialdemokratin vill föra. Olof Palme som person har en mycket nära koppling till förändringen. Efter att som enskilt statsråd ha engagerat sig mycket hårt på den nuvarande Hanoi-diktaturens sida i Vietnamkriget drev han 1971 fram en regeringsdeklaration som mycket definitivt stängde dörren för ett svenskt medlemskap i EG, p.g. av att detta ansågs oförenligt med neutralitetspolitiken. Tidigare hade man inte så definitivt velat påstå att svensk neutralitetspolitik var oförenlig med medlemskap i EG. Året därpå, 1972, fattades det försvarsbeslut som lade grunden för den svenska marinens nedrustning. Det var ett försvarsbeslut som byggde på en förväntad avspänning i Europa. Avspänningens möjligheter överskattades eftersom man underskattade den spänning som finns mellan två så skilda system som demokrati och diktatur.

Den ovilja att tala om ubåtar som kännetecknar regeringen Palme beror på en ovilja att acceptera denna spänning liksom mot att markera mot Sovjetunionen. U-båtarnas existens stör nämligen den världsbild som den socialdemokratiska utrikespolitiken bygger på. Därför avfärdas militära bevis på främmande u-båts-

verksamhet med att det finns människor som sett sjöodjur i Loch Ness, samtidigt som man säger sig vilja "ta fasta på" sovjetiska försäkringar om att Sovjet inte kränker våra gränser.

Dessa skilda bilder skapar tillsammans ett mönster där det politiska agerandet framställs som viktigare för den svenska neutralitetens trovärdighet än vår militära förmåga att hävda den. Men händelserna i Karlskrona punkterar denna socialdemokratiska syn. Avtal och folkrätt är mindre värda än militär förmåga när man har att göra med en stormakt som är beredd att nonchalera avtal och folkrätt.

Den försvarskompromiss som träffades mellan de fyra partierna innebär att pengar på kort sikt räddades åt försvaret men den får inte innebära att försvarsbatten på lång sikt stryps. Kompromissen innebär nämligen att den svenska nedrustningen gradvis fortsätter. Därför får kompromissen inte tolkas som en enighet kring de säkerhets- och utrikespolitiska bedömningar som varit vägledande för socialdemokratin syn på försvarets framtida utveckling.

Det är Moderata Samlingspartiets uppgift i svensk politik att garantera att det inte finns någon enighet kring doktriner som bygger på att vi med politisk återhållsamhet tror oss kunna vinna ett förtroende för neutralitetspolitiken på ett bättre sätt än vad ett starkt svenskt försvar kan ge. 1984 års försvarskompromiss måste därför vara startpunkten för en försvars- och säkerhetspolitisk debatt, som tar sin utgångspunkt i att svenskt försvar behöver större resurser, inte mindre. Den oenigheten är av värde för svensk neutralitetspolitik.